

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Гук Г. І., Окопний А. М.

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського*

Фізична культура є своєрідною особливістю та специфічним показником людської діяльності у соціалізації. Важливим компонентом в системі культурних і загальнолюдських цінностях є високий рівень здоров'я і фізичної підготовленості, який визначає можливість освоєння інших цінностей і є малоефективним у соціалізації.

Великою кількістю авторів описано соціальні функції з фізичної культури В. Бальсевича [1], С. Гуськова [2], А. Ісаєва [4], В. Кірсанова [5], Л. Кривцун-Левшиної [7], В. Кряжа [8], Л. Лубишевої [9], О. Мамаєвої, Д. Мамаєва [10], І. Турчик [18] та ін.

Як зазначається, що саме у фізичному вихованню належить основна роль в інтегруванні дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній сфері, і є одним із важливих напрямів гуманізації всієї системи освіти, що відповідає пріоритетам державної політики [13; 14].

Основною проблематикою для дітей з особливими потребами є інтеграція у суспільство та пристосування навколишнього середовища до їх потреб. Дану проблему можна реалізувати через надання рівних можливостей в середній загальній школі та вищої освіти дітям, молоддю в інтегрованому оточенні. Актуальністю виступає використання фізичної культури у процесі соціалізації дією з особливими потребами.

Мета статті – виділити основні властивості фізичного виховання у соціалізації дітей з особливими потребами.

На сьогоднішній день визнано позитивний вплив рухової активності, у тому числі фізичної культури і спорту, на психічний і соматичний стан здоров'я людини. Для дітей з особливими потребами раціонально підібрано навантаженнями для рухової активності які сприяють підвищенню соціальної активності й активізує комунікативні здібності.

Автори О. Кізенко [6] та В. Мигалюк [11], описали використання засобів фізичної культури з метою медичної реабілітації уможливорює знизити частоту загострень хронічних захворювань. «Очевидно, що це все не можливо без впливу фізичного виховання» [11].

Л. Огорелкова [12] описала, що саме основні задачі фізичного виховання полягають у виробленні таких характерних рис дітей, як

воля, наполегливість, почуття колективізму, організованості, активності, орієнтації, сміливості, а також забезпечують стимуляцію психічного розвитку цієї категорії учнів (розвиток уваги, пам'яті, інтелекту). Зокрема, виховання основних фізичних якостей (сили, спритності, швидкості, витривалості) у дітей з особливими освітніми потребами ще до недавня вважалося недоцільним у зв'язку з різною думкою про неможливість повноцінного пристосування їх до самостійного життя.

Як описує О. Кізенко [6], що фізичне виховання дітей з особливими освітніми потребами має свою особливість, яка перед усім спрямована на зміцнення здоров'я та загартування дитячого організму, забезпечення правильного фізичного розвитку, навчання руховим вмінням та навичкам має здійснюватися одночасно з розв'язанням корекційних завдань.

Наголосимо, що у цьому контексті вагоме місце посідає оздоровча фізична культура, яка покращує психологічний стан учнів. Тобто, у цьому контексті фізична культура і спорт розглядаються дослідниками [19] як засіб фізичної, психологічної і соціально-середовищної реабілітації, а також і як елемент соціалізації учнів з особливими освітніми потребами в шкільному середовищі.

Як описують практики [6; 11; 15], що фізичне виховання як ефективний метод удосконалення фізичного і морального потенціалу учнів з особливими освітніми потребами. В закладах освіти необхідно додатково ввести ігрового та змагального характеру, які мають позитивний вплив на розвиток моторики і створюють належні умови для соціалізації дітей. Саме під час змагань та ігор створюються належні можливості для максимальної самореалізації й самоствердження учнів, а також формуються передумови для їхньої соціальної інтеграції. Оздоровчий вплив змагань та ігор буде позитивно позначатися і на психологічному стані учнів. Розв'язання освітніх задач з формування рухових умінь і навичок у роботі з учнями з особливими освітніми потребами під час занять з фізичного виховання стосується насамперед допомоги природному процесу формування вікових моторних функцій. Крім того, учителю необхідно зважати на формування тих рухових умінь і навичок, що дитина самостійно не може освоїти через патологічні зміни рухової сфери.

В. Мигалюк [11] описав, що лише завдяки показу певних рухів, багаторазовому повторюванню тренувальних вправ, демонстрація яких постійно супроводжується словесним поясненням, можна домогтися вироблення у дітей з особливими освітніми потребами конкретних нескладних навичок. Саме при багаторазовому повторенні вправ можна досягнути удосконалювання моторного і сенсорного

орієнтування, розвинуте вміння поступово переходить у строго диференційований імпульс, так само як і неоформлена, генералізована рухова реакція. Тобто «плануючи заняття з фізичної культури, спортивні ігри, розваги, свята та інші форми роботи, необхідно брати до уваги дотримання оптимального навантаження на дитину» [11, 21].

I. Турчик [16], дозволяє у процесі навчання реалізовувати такі завдання: інтеграцію дітей-інвалідів та їх однолітків у навчальний процес; допомога дітям-інвалідам у набутті впевненості, адекватній оцінці своїх – умінь та меж можливостей; виховання терпимості і поваги суспільства до інвалідів.

У школах Англії учні з особливими потребами, що потребують допомоги, на уроках фізичної культури одержують спеціальний інвентар, засоби зв'язку та літературу; розуміння учнів у процесі фізичного виховання розвивають шляхом мобілізації всіх наявних відчуттів і попередньо набутого досвіду; процес фізичного виховання передбачає максимальну активізацію учнів у навчанні та фізичній діяльності; у процесі занять фізичними вправами учнів навчають контролювати свою поведінку, ефективно й безпечно брати участь у навчанні, та готують їх до праці [17].

Фізичне виховання має великі можливості у процесі соціалізації учнів з особливими освітніми потребами. У сфері фізичного виховання є достатня кількість фізичних вправ і варіативність їх виконання яка дає змогу проводити відбір доцільних поєднань для кожного окремого випадку. Це зумовлює перевагу засобів фізичного виховання. Принципово новим для теорії та практики занять з дітьми з особливими освітніми потребами є посилення педагогічного аспекту корекційного впливу на основі врахування єдності фізичних, психологічних і соціальних властивостей особистості дитини. Усе це складає основу для ефективної організації фізичного виховання під час інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні умов реалізації фізичного виховання дітей з особливими потребами у шкільному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Бальсевич В. Концепция альтернативных форм организации физического воспитания детей и молодежи. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. 1996. №1. С. 23–25.
2. Гуськов С., Зотов А. Физическое воспитание в школах зарубежных стран. Москва. 2001. 252 с.
3. Димпилова Л. Психологічна реабілітація дітей, котрі страждають ДЦП. *Соціальне забезпечення*. 2004. №1. С. 39–41.

4. Исаев А. А. Олимпийская педагогика: опыт моделирования психолого-педагогических технологий детско-юношеского спорта. Москва: ФиС, 1998. 240 с.
5. Кирсанов В. Е. Детский и юношеский спорт как средство социализации молодого поколения: дис. кандидата соціологічних наук. Москва, 2008. 146 с.
6. Кізенко О. М. (2017) Фізичне виховання учнів з особливими потребами. *Соціальний педагог*. 2017. №3 (123). С. 57–59.
7. Кривцун-Левшина Л. Н., Котляров И. В. Социология физической культуры и спорта. Витебск: УО ВГУ им. П. М. Машерова. 2009. 297 с.
8. Кряж В. Н. Гуманизация физического воспитания. Минск: НИО, 2001. 180 с.
9. Лубышева Л. Социология физической культуры и спорта. Москва: Учеб. пособие. 3-е изд. Академия. 2010. 269 с.
10. Мамаєва О. В., Мамаєв Д. Ю. Фізична культура і спорт як чинник соціалізації особистості. *Проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 7. С.58.
11. Мигалюк В. Подолання вад засобами фізичного виховання. *Дефектолог*. 2014. №11 (95) листопад. С. 20–24.
12. Огорелкова Л. Загальні та індивідуальні особливості керування процесом фізичного виховання дітей-інвалідів по зору. *Молода спортивна наука України*. 2004. Вип. 7. Т. 1. С. 370–372.
13. Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання : Закон України від 05.06. 2014 р.
14. Про внесення змін до закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг. від 23.05. 2017 р.
15. Сітовський А. М. Диференційований підхід у фізичному вихованні підлітків з різними темпами біологічного розвитку (на прикладі школярів 7-х класів): автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Львів : Львів. держ. ун-т фіз. культури, 2008. 20 с.
16. Турчик І. Особливості фізичного виховання школярів Великобританії. *Молода спортивна наука України*. 2003. Вип. 7. Т. 2. С. 172–175.
17. Турчик І., Шиян О. Інтеграція учнів з особливими потребами у навчальний процес із фізкультурної освіти (ФКО) в Англії. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка. 2004. №4. С. 143–145.
18. Турчик І. Шкільний спорт як соціально-ціннісна система у працях зарубіжних фахівців. *Проблеми сучасного педагогічного образования*. 2014. № 46. С. 206–213.
19. Чудная Р. В. Адаптивное физическое воспитание. Київ : Наукова думка. 2000. 360 с.